

El somni republicà.

El republicanisme a les comarques gironines 1900-1936

Enric Pujol (dir.)

Edicions Viena. Barcelona, 2009.

Manuel Pérez | perezm@gencat.cat

Historiador

Hi ha obres que han de formar part de la biblioteca d'aquells que es diuen, o ens diem, republicans, catalanistes i d'esquerres. I aquesta és una d'elles. Un llibre que acompanya l'exposició que amb el mateix nom, *El somni republicà. El republicanisme a les comarques gironines 1900-1936*, recorre el Principat des de començaments d'any. El seu enfocament, els temes tractats i el discurs de fons fa que ens atansi de manera planera i al mateix temps rigorosa, al procés de construcció i consolidació d'un espai social, cultural i polític republicà a les comarques gironines.

La construcció d'aquest espai no té simplement una connotació política, en el sentit més immediatista. Ben al contrari, i a desgrat de les diferents conjuntures amb què es trobaren els nostres predecessors republicans, la xarxa de centres de sociabilitat que el republicanisme construeix al llarg i ample del territori ofereix uns espais i uns referents aliens al model polític oficial: teixeix una teranyina de complicitats, vincula unes generacions amb d'altres, difon pel territori el seu ideari com l'aigua que mica en mica modela la pedra... Sense la comprensió del republicanisme com una xarxa associativa cultural i no només política, queda limitat tot just a allò que no va ser:

una resposta a una consigna més o menys ben formulada. Només es pot comprendre l'explosió que representa Esquerra Republicana de Catalunya el 1931 si entenem que hi havia dispersos pel territori tot un conjunt de casals, casinos i ateneus de vocació republicana, molts dels quals enfonsaven les arrels al segle XIX, i que havien sobreviscut a guerres, dictadures i repressions diverses.

Una de les preguntes que ens hem de fer és com encara estem mancats d'estudis com el que presenta aquesta obra. Enric Pujol (1960), el seu director, ens comenta a les pàgines del llibre que en aquest «relatiu poc interès que el republicanisme ha suscitat fins fa poc entre els mateixos especialistes –amb glorioses excepcions, naturalment– cal esmentar un factor de caràcter polític derivat del procés de transició democràtica (...) L'acceptació acrítica de la monarquia espanyola (...) per part dels principals partits esquerrans (...) convertit en políticament incorrecte (o poc pertinent) tot allò que envoltava la reivindicació republicana, fins i tot el tractament de la importància històrica que havia tingut el moviment.» Així, Enric Pujol ens parla de com les fites del republicanisme català han estat menystingudes per raons que probablement tenen poc a veure amb la ignorància: «la República catalana que Francesc Macià proclamà el 14 d'abril de 1931 (...) sovint ha estat qualificada per polítics en actiu i també per certs historiadors, amb termes com «efímera» i

Només es pot comprendre l'explosió que representa Esquerra el 1931 si entenem que hi havia dispersos pel territori tot un conjunt de casals, casinos i ateneus de vocació republicana

d'altres d'equivalents per tal d'empetir la seva transcendència. Són valoracions que no s'adiuen ni amb la realitat històrica ni amb la importància política que realment tingué el seu gest. Hi ha una claríssima línia de continuïtat entre la República Catalana i la Generalitat republicana (...) Així mateix, el canvi de nom que alguns analistes han vist com una claudicació nacional absoluta, fou en realitat una concessió que va possibilitar la pervivència d'una República encoberta sota el nom arcaïtzant de «Generalitat», amb un poder polític que mai abans (...) Catalunya no havia tingut.»

D'aquesta manera, l'obra comença amb una panoràmica del moviment republicà al Principat, oferint apunts de les principals característiques del republicanisme català així com de les figures que el personifiquen. Entre aquests apunts, i sense menystenir la resta d'aportacions, cal destacar el text de Giovanni Catinni, una lectura del republicanisme com una nova ètica actual, una manera present d'entendre el món. En altres paraules, un retorn als seus orígens en els que el republicanisme era, per damunt de tot, una actitud davant la societat.

Seguidament, el llibre se situa a les comarques gironines, detallant tots aquells aspectes més concrets que van donar consistència al moviment en aquest territori: les seves relacions amb les arts, la seva premsa, la contradicció que mantingué amb el sindicalisme, la fe en l'ense-

nyament com a eina per al millorament dels individus i per extensió de la societat, el laïcisme, les connexions amb la maçoneria... Una perspectiva general del republicanisme gironí, complementada amb un recorregut per cadascuna de les seves comarques, estudiant els processos de naixement i consolidació del republicanisme en cada una de elles, els trets diferencials i els punts de contacte, així com el retrat de les figures més destacades: Josep Puig i Pujades (1883-1949) a l'Alt Empordà, Josep Irla (1876-1958) al Baix Empordà i Carles Rahola (1881-1939) i Miquel Santaló (1887-1962) al Gironès.

El final temporal del llibre se situa al 1939, el moment en què el somni es va estroncar a mans de la raó de la força, l'única que pot demorar, però no impedir, l'acompliment dels somnis col·lectius. |

